Europski parlament
2024-2029

Odbor za vanjske poslove

2026/2005(INI)

25.6.2026

NACRT IZVJEŠĆA

o oblikovanju vanjskog djelovanja EU-a za suočavanje s izazovima u području ljudskih prava koje predstavlja umjetna inteligencija
(2026/2005(INI))

Odbor za vanjske poslove

Izvjestitelj: Nacho Sánchez Amor

SADRŽAJ

Stranica

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA 3

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o oblikovanju vanjskog djelovanja EU-a za suočavanje s izazovima u području ljudskih prava koje predstavlja umjetna inteligencija

(2026/2005(INI))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima,

– uzimajući u obzir Europsku konvenciju o ljudskim pravima,

– uzimajući u obzir članke 2., 3., 8., 21., 23. i 36. Ugovora o Europskoj uniji,

– uzimajući u obzir članke 17. i 207. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,

– uzimajući u obzir Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020. – 2027., koji je Vijeće usvojilo 17. studenoga 2020., kao i njegovo preispitivanje u sredini programskog razdoblja usvojeno 9. lipnja 2023.,

– uzimajući u obzir smjernice EU-a o ljudskim pravima,

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1689 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o utvrđivanju usklađenih pravila o umjetnoj inteligenciji i o izmjeni uredaba (EZ) br. 300/2008, (EU) br. 167/2013, (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 i (EU) 2019/2144 te direktiva 2014/90/EU, (EU) 2016/797 i (EU) 2020/1828 (Akt o umjetnoj inteligenciji)[1],

– uzimajući u obzir Europsku deklaraciju o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće od 23. siječnja 2023.[2],

– uzimajući u obzir Međunarodnu digitalnu strategiju za Europsku uniju (JOIN(2025)0140),

– uzimajući u obzir Okvirnu konvenciju Vijeća Europe o umjetnoj inteligenciji, ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava,

– uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima te ostale ugovore i druge relevantne instrumente UN-a u području ljudskih prava,

– uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima od 16. prosinca 1966. te Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima od 16. prosinca 1966.,

– uzimajući u obzir Konvenciju UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena od 18. prosinca 1979.,

[1] SL L, 2024/1689, 12.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj.
[2] SL C 23, 23.1.2023., str. 1.

– uzimajući u obzir Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom od 12. prosinca 2006. i njezin Fakultativni protokol donesen 13. prosinca 2006.,

– uzimajući u obzir Deklaraciju UN-a o pravima autohtonih naroda koju je Opća skupština UN-a donijela 13. rujna 2007.,

– uzimajući u obzir Deklaraciju UN-a o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjeroispovijesti i uvjerenja od 25. studenoga 1981.,

– uzimajući u obzir Deklaraciju UN-a od 18. prosinca 1992. o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama,

– uzimajući u obzir Konvenciju UN-a o pravima djeteta od 20. studenoga 1989. i njezina tri fakultativna protokola,

– uzimajući u obzir Globalni sporazum Ujedinjenih naroda,

– uzimajući u obzir Pakt za budućnost i Globalni digitalni pakt, usvojene na sastanku na vrhu o budućnosti u rujnu 2024.,

– uzimajući u obzir Rezoluciju Opće skupštine UN-a 78/265 od 1. travnja 2024. naslovljenu „Iskorištavanje mogućnosti sigurnih, zaštićenih i pouzdanih sustava umjetne inteligencije za održivi razvoj”,

– uzimajući u obzir Rezoluciju Opće skupštine UN-a 79/325 od 26. kolovoza 2025. naslovljenu „Opis poslova i modaliteti za uspostavu i funkcioniranje Neovisnog međunarodnog znanstvenog panela o umjetnoj inteligenciji i globalnog dijaloga o upravljanju umjetnom inteligencijom”,

– uzimajući u obzir Preporuku UNESCO-a o etici umjetne inteligencije, usvojenu 23. studenoga 2021.,

– uzimajući u obzir završno izvješće Savjetodavnog tijela UN-a na visokoj razini za umjetnu inteligenciju iz rujna 2024. naslovljeno „Upravljanje umjetnom inteligencijom za čovječanstvo”,

– uzimajući u obzir preporuku Vijeća Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj o umjetnoj inteligenciji od 22. svibnja 2019.,

– uzimajući u obzir Međunarodna vodeća načela procesa Hirošima za organizacije koje razvijaju napredne sustave umjetne inteligencije i Međunarodni kodeks ponašanja procesa Hirošima za organizacije koje razvijaju napredne sustave umjetne inteligencije, kao i izjavu čelnika skupine G7 o umjetnoj inteligenciji za prosperitet od 17. lipnja 2025.,

– uzimajući u obzir načela i smjernice skupine G20 o umjetnoj inteligenciji,

– uzimajući u obzir Izjavu iz Bletchleya, koju su zemlje usvojile na sastanku na vrhu o sigurnosti umjetne inteligencije održanom 1. i 2. studenoga 2023.,

– uzimajući u obzir ministarsku izjavu donesenu 4. prosinca 2024. na sastanku na vrhu Globalnog partnerstva za umjetnu inteligenciju,

– uzimajući u obzir članak 55. Poslovnika,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za vanjske poslove (A10-0000/2026),

A. budući da je umjetna inteligencija globalni fenomen koji se brzo prihvaća u svim društvima; budući da se njome otvaraju dosad nezabilježene mogućnosti za blagostanje, inovacije i napredak, uključujući potencijal za unapređenje zaštite i promicanja ljudskih prava, demokracije i vladavine prava u različitim područjima;

B. budući da sustavi umjetne inteligencije moraju biti u potpunosti usklađeni s ljudskim pravima; budući da sustavi umjetne inteligencije, ako su sami po sebi osmišljeni zlonamjerno, ako se zloupotrebljavaju u represivne svrhe ili ako se upotrebljavaju bez odgovarajućih zaštitnih mjera, mogu omogućiti ili olakšati kršenja ljudskih prava i ugroziti ljudsko dostojanstvo, ljudska prava, demokraciju i vladavinu prava;

C. budući da rizici i izazovi za temeljna prava i slobode koji proizlaze iz sustava umjetne inteligencije među ostalim uključuju rizike za ljudsko dostojanstvo, privatnost podataka, prava djeteta, pravo na rad, prava migranata, prava u području okoliša, demokraciju i vladavinu prava te rizike od algoritamske diskriminacije, masovnog nadzora i suzbijanja neslaganja, rodno uvjetovanog nasilja, povećanja transnacionalne represije i kršenja ljudskih prava pri uvođenju sustava umjetne inteligencije u automatizirane oružane sustave u sukobima i u opremu s dvojnom namjenom;

D. budući da umjetna inteligencija također pruža znatne mogućnosti za unapređenje ljudskih prava na globalnoj razini, uključujući praćenje kršenja ljudskih prava, olakšavanje pristupa pravosuđu i informacijama u zdravstvu i obrazovanju, otkrivanje dezinformacija i govora mržnje, poboljšanje pružanja humanitarne pomoći i pomoći u nuždi, jačanje transparentnosti upravljanja i demokratskog sudjelovanja, doprinos UN-ovim ciljevima održivog razvoja i ublažavanje negativnog učinka klimatskih promjena;

E. budući da brz napredak tehnologija umjetne inteligencije iz temelja mijenja globalni poredak; budući da EU mora osigurati da se njegovo vanjsko djelovanje u području umjetne inteligencije vodi dosljednom strateškom vizijom koja se temelji na njegovim temeljnim vrijednostima demokracije, vladavine prava i poštovanja temeljnih prava;

F. budući da se EU zalaže za alternativni, pouzdan model za dizajn, razvoj i upravljanje umjetnom inteligencijom u kojem se otvorenost, transparentnost i zaštita temeljnih prava kombiniraju s otpornošću i inovacijama, čime se štite njegovi građani i nude jednaki uvjeti za poduzeća;

G. budući da bi jačanje partnerstava u području umjetne inteligencije sa zemljama izvan EU-a, posebno zemljama kandidatkinjama, zemljama u susjedstvu EU-a i zemljama globalnog juga, trebalo biti prioritet vanjskog djelovanja EU-a;

Opća razmatranja

1. naglašava da ljudska prava, posebno ljudsko dostojanstvo, jednakost i nediskriminacija, moraju ostati u središtu umjetne inteligencije; naglašava da se pravne obveze u pogledu ljudskih prava primjenjuju u svim okolnostima i da sustavi umjetne inteligencije moraju nuditi transparentnost i nadzor kao temelj za odgovornost, osiguravajući da su pravni lijekovi pristupačni i lako dostupni u svakoj fazi životnog ciklusa umjetne inteligencije;

2. ističe da su države u skladu s međunarodnim pravom dužne suzdržati se od svakog neopravdanog zadiranja u ljudska prava i posvetiti se tom pitanju te osigurati njihovo učinkovito ostvarenje i zaštitu; naglašava da je ta dužnost posebno važna u kontekstu upravljanja sustavima umjetne inteligencije;

Rizici umjetne inteligencije za ljudska prava

3. naglašava da su podaci ključna sastavnica tehnologija umjetne inteligencije i da je zaštita privatnosti podataka ključna za zaštitu digitalnih ljudskih prava;

4. ističe da postoji rizik da će umjetna inteligencija pogoršati postojeće društvene nejednakosti, posebno za već marginalizirane skupine, jer se sustavi mogu temeljiti na algoritmima i/ili podacima kojima se reproduciraju, perpetuiraju i pogoršavaju diskriminirajuće predrasude;

5. duboko je zabrinut zbog toga što je umjetna inteligencija omogućila da nadzor postane sofisticiraniji, prisutniji i raširenij, čime se omogućuje praćenje cijelih skupina i društava i što predstavlja ozbiljnu prijetnju demokraciji i ljudskim pravima;

6. upozorava na to da se nadzor potpomognut umjetnom inteligencijom, čak i kada se prvotno upotrebljavao u legitimne svrhe kao što su kazneni progon i sigurnost, lako može prenamijeniti za suzbijanje neslaganja i usmjeravanje na borce za ljudska prava;

7. oštro osuđuje upotrebu umjetne inteligencije za perpetuiranje rodno uvjetovanog nasilja i ugrožavanje rodnih prava, kao što je vidljivo u slučaju Grok, koji je pokazao kako se alati koji se temelje na umjetnoj inteligenciji mogu upotrebljavati za stvaranje i širenje seksualiziranog sadržaja bez pristanka, uključujući uvjerljiv krivotvoreni sadržaj (engl. deepfakes) i druge oblike manipulacije slikama i videozapisima;

8. duboko je zabrinut zbog moguće štete koju umjetna inteligencija može prouzročiti djeci i adolescentima;

9. prepoznaje utjecaj sustava umjetne inteligencije na preoblikovanje globalnog rada, tržišta rada i produktivnosti; naglašava da će učinci sustava umjetne inteligencije biti duboki i dugotrajni; upozorava da se uvođenje sustava umjetne inteligencije ne može koristiti kako bi se opravdalo ugrožavanje prava, dostojanstva i dobrobiti radnika, raseljavanje radnika ili povećanje nedostatka vještina ili dekvalifikacija;

10. primjećuje sve veće oslanjanje na tehnologije koje se temelje na umjetnoj inteligenciji za praćenje granica i migracijskih ruta, među ostalim duž vanjskih granica EU-a;

11. duboko je zabrinut zbog ozbiljnih ekoloških i društvenih posljedica sustava umjetne inteligencije;

12. duboko je zabrinut zbog sve većih rizika od upotrebe umjetne inteligencije za transnacionalnu represiju;

13. naglašava ključnu ulogu poduzeća u osiguravanju da se pri razvoju i uvođenju umjetne inteligencije i upotrebe podataka poštuju ljudska prava;

14. ustraje u tome da države imaju dužnost učinkovito promicati i štititi ljudska prava od njihovih kršenja od strane trećih strana, uključujući poduzeća;

15. poziva institucije EU-a i države članice da predvode napore na relevantnim međunarodnim forumima i među međunarodnim partnerima kako bi se izradile posebne smjernice za umjetnu inteligenciju o korporativnoj odgovornosti za ljudska prava;

16. izražava zabrinutost zbog sve većeg broja dokaza o upotrebljavanju sustava umjetne inteligencije u ratovanju;

17. naglašava važnost primjene visokih standarda ljudskih prava na robu s dvojnom namjenom i tehnologije koje pokreće umjetna inteligencija;

Rizici koje umjetna inteligencija predstavlja za demokraciju i vladavinu prava

18. konstatira da sustavi umjetne inteligencije izravno utječu na izborne i demokratske procese;

19. naglašava da uvođenje sustava umjetne inteligencije u izborne procese mora biti u skladu s najvišim standardima transparentnosti, objašnjivosti, odgovornosti i neovisne evaluacije;

20. sa zabrinutošću konstatira da se zlonamjernom upotrebom umjetne inteligencije povećavaju kapaciteti za aktivnosti inozemnog upletanja i manipuliranja informacijama, uključujući potencijal za ugrožavanje integriteta, neovisnosti i učinkovitosti institucija i procesa, kao i potencijal za utjecanje na kvalitetu informacija;

21. naglašava da je sloboda medija ključan element demokracije; izražava zabrinutost zbog rizika za raznolikost, pluralizam, uključivost, pouzdanost i odgovornost medija koje predstavlja koncentracija moći u rukama pružatelja umjetne inteligencije;

Odgovornost za umjetnu inteligenciju

22. konstatira da odgovornost za kršenja ljudskih prava povezana s umjetnom inteligencijom nastaje u točki lanca u kojoj se sustav zlorabljuje ili upotrebljava za počinjenje kršenja, osim ako je sustav od samog početka zlonamjerno osmišljen; naglašava da taj pristup ne oslobađa razvojne programere od njihove odgovornosti;

23. poziva na to da sustavi umjetne inteligencije poštuju pravo žrtava kršenja ljudskih prava na djelotvoran pravni lijek;

Preporuke o strategiji EU-a za vanjsko djelovanje u području umjetne inteligencije

24. naglašava potrebu da EU bude vodeći akter u promicanju pouzdane umjetne inteligencije na globalnoj razini, oblikovanju globalnog okruženja umjetne inteligencije i promicanju pristupa razvoju i uvođenju umjetne inteligencije koji se temelji na ljudskim pravima; poziva na hitan razvoj holističke strategije EU-a za vanjsko djelovanje u području umjetne inteligencije kako bi se postigao taj cilj;

25. poziva Komisiju da radi na uspostavi globalnih minimalnih standarda zaštite od ozbiljnih rizika povezanih s umjetnom inteligencijom;

26. smatra da umjetna inteligencija, zajedno sa zemljama koje nisu članice EU-a, pruža istinsku priliku za rješavanje posebnih izazova u području ljudskih prava, kao što su prava djece, prava žena i rodna ravnopravnost, prava radnika i prava u području okoliša;

27. poziva EU i njegove države članice da podrže uspostavu mehanizama participativnog upravljanja za oblikovanje političkih odgovora i okvira za upravljanje umjetnom inteligencijom na međunarodnoj razini;

28. naglašava potrebu za jačanjem Ureda EU-a za umjetnu inteligenciju i Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD) osiguravanjem odgovarajućih financijskih i ljudskih resursa;

29. poziva na potpuno iskorištavanje svih instrumenata koji su na raspolaganju EU-u kako bi se riješio problem utjecaja umjetne inteligencije na ljudska prava, među ostalim jačanjem uloge posebnog predstavnika EU-a za ljudska prava;

30. naglašava potrebu za daljnjom raspravom o najboljim načinima za uvođenje teme umjetne inteligencije u postojeće propise EU-a kako bi se osiguralo da se unutarnjim politikama i pravilima EU-a o umjetnoj inteligenciji ojača poštovanje ljudskih prava izvan EU-a;

31. poziva Komisiju i ESVD da u promicanje demokracije i promatranje izbora u EU-u uključe dimenziju umjetne inteligencije;

32. naglašava hitnu potrebu za razvojem snažnog i otpornog ekosustava umjetne inteligencije u EU-u kojim se smanjuju strateške ovisnosti i jača strateška autonomija EU-a;

33. podsjeća na predanost EU-a multilateralnom poretku utemeljenom na pravilima; poziva EU i njegove države članice da koordiniraju svoja stajališta na multilateralnim forumima i izgrade partnerstva s partnerima istomišljenicima kako bi se promicala i unaprijedila zajednička vizija pouzdane umjetne inteligencije;

34. poziva EU i njegove države članice da podrže i ojačaju sustav UN-a u njegovim naporima za promicanje pouzdane umjetne inteligencije;

35. poziva EU i njegove države članice da nastave surađivati s Vijećem Europe na razvoju međunarodnih standarda za pouzdanu umjetnu inteligenciju;

36. naglašava potrebu da EU podrži povećanje dostupnosti sustava umjetne inteligencije otvorenog koda i interoperabilnih tehničkih standarda, posebno sa zemljama kandidatkinjama, zemljama u susjedstvu EU-a i zemljama globalnog juga;

37. poziva EU da svoju financijsku pomoć za razvoj i uvođenje umjetne inteligencije u zemljama izvan EU-a, među ostalim u okviru predstojećeg instrumenta Globalna Europa i u okviru strategije Global Gateway, uvjetuje razvojem i upotrebom pouzdane umjetne inteligencije kojom se poštuju prava; naglašava da bi EU trebao financirati samo modele umjetne inteligencije koji poštuju standarde ljudskih prava;

38. naglašava važnost sustava umjetne inteligencije koji se upotrebljavaju u poduzećima jer mogu pomoći poduzećima da poštuju ključne zakone EU-a, kao što su Direktiva o

dužnoj pažnji za održivo poslovanje[3] i Direktiva o korporativnom izvješćivanju o održivosti[4], kao i zakone protiv prisilnog rada, kako bi se osiguralo da su lanci opskrbe umjetnom inteligencijom odgovorni, održivi i da poštuju ljudska prava i okoliš;

39. naglašava da je pouzdan ekosustav umjetne inteligencije ključni pokretač konkurentnosti; naglašava da je ulaganje u sustave umjetne inteligencije kojima se poštuju temeljna ljudska prava ključno za izgradnju povjerenja s potrošačima i međunarodnim partnerima, poticanje dugoročnih inovacija i stvaranje održive konkurentske prednosti na globalnom tržištu;

40. naglašava da je podupiranje pismenosti u području umjetne inteligencije od iznimne važnosti;

Preporuke u pogledu oružja

41. podržava napore UN-a za pravno obvezujući sporazum o globalnoj regulaciji i zabrani smrtonosnih autonomnih oružanih sustava; poziva EU i njegove države članice da podrže te ciljeve;

42. osuđuje moguća kršenja ljudskih prava u oružanim sukobima s pomoću autonomnih sustava umjetne inteligencije; poziva EU da poveća svoju potporu Međunarodnom sudu i Međunarodnom kaznenom sudu u istragama i kaznenom progonu teških kršenja ljudskih prava počinjenih upotrebom umjetne inteligencije;

Preporuke o masovnom nadzoru potpomognutom umjetnom inteligencijom

43. poziva na zabranu izvoza sustava masovnog nadzora potpomognutih umjetnom inteligencijom iz EU-a u zemlje u kojima postoji ozbiljan rizik od upotrebe tih sustava za kršenje ljudskih prava;

Preporuke o robi s dvojnom namjenom

44. poziva na integraciju načela Akta o umjetnoj inteligenciji u Uredbu o robi s dvojnom namjenom[5], što bi trebalo dovesti do zabrane izvoza sustava umjetne inteligencije zabranjenih Aktom o umjetnoj inteligenciji i obvezati države članice da osiguraju da svi visokorizični sustavi umjetne inteligencije s dvojnom namjenom namijenjeni izvozu budu u skladu s obvezama iz Akta o umjetnoj inteligenciji kao uvjet za odobrenje izvoza;

Preporuke u pogledu trgovine

---

[3] Direktiva (EU) 2024/1760 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o dužnoj pažnji za održivo poslovanje i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 te Uredbe (EU) 2023/2859 (SL L, 2024/1760, 5.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

[4] Direktiva (EU) 2022/2464 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o izmjeni Uredbe (EU) br. 537/2014, Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Direktive 2013/34/EU u pogledu korporativnog izvješćivanja o održivosti (SL L 322, 16.12.2022., str. 15., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj).

[5] Uredba (EU) 2021/821 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2021. o uspostavi režima Unije za kontrolu izvoza, brokeringa, tehničke pomoći, provoza i prijenosa robe s dvojnom namjenom (SL L 206, 11.6.2021., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj).

45. poziva na proširenje područja primjene Akta o umjetnoj inteligenciji kako bi se obuhvatio izvoz sustava umjetne inteligencije izvan EU-a za dvije glavne kategorije rizika navedene u Aktu o umjetnoj inteligenciji;

46. poziva na to da se odredbama o umjetnoj inteligenciji u trgovinskim sporazumima EU-a promiče pouzdana umjetna inteligencija otvorenog koda; poziva Komisiju da uključi promicanje pouzdanih sustava umjetne inteligencije u inicijative u okviru strategije Global Gateway;

Preporuke o mogućnostima umjetne inteligencije za promicanje ljudskih prava

47. naglašava potencijal sustava umjetne inteligencije za unapređenje i jačanje ljudskih prava i suočavanje s glavnim izazovima na globalnoj razini; pozdravlja napore UN-a i Vijeća Europe da se ta upotreba umjetne inteligencije unaprijedi međunarodnim upravljanjem;

48. poziva Komisiju i ESVD da podrže primjenu pouzdanih sustava umjetne inteligencije u praćenju kršenja ljudskih prava i podupiranju pristupa pravosuđu, kao i u području obrazovanja, zdravstvene skrbi, klimatskih promjena i energije te općenito u promicanju UN-ovih ciljeva održivog razvoja;

°

° °

49. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću, Komisiji i državama članicama.